

BOOK REVIEW

Kristina Popova

Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic
Museum, Bulgarian Academy of Sciences

[kristina.popova@iefem.bas.bg], ORCID ID: 0000-0002-2825-7938

A Metaphor for Technological Progress or Inhumane Slaughter? Chicago Slaughterhouses in American and European Culture¹

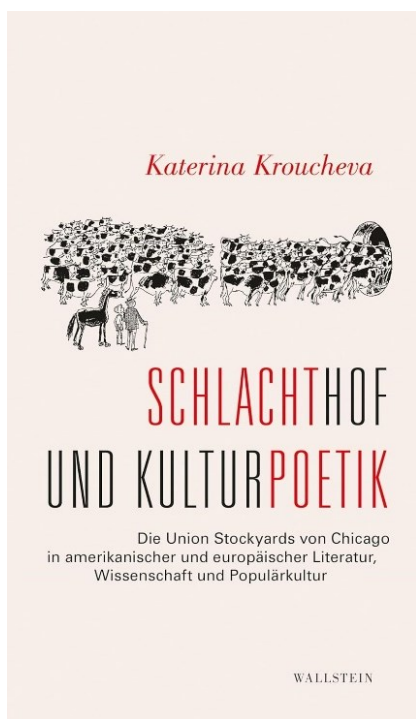
Abstract: *The book Slaughterhouse and Cultural Poetics: The Union Stockyards of Chicago in American and European Literature, Science, and Popular Culture by Katerina Krusheva sets out to reveal the dynamics and contradictions of the cultural meanings associated with the Chicago Stockyards. It analyzes an extensive corpus of travel accounts, memoirs, novels, and other literary works, as well as a wide range of visual sources – including photographs, advertisements, postcards, guidebooks, and comics – produced over a period of more than 150 years. This is a monumental scholarly achievement that traces the cultural representations of the Chicago Stockyards across different historical periods and through diverse literary and cultural discourses. Integrating literary texts, visual culture, and scholarly writing into a coherent analytical framework, Krusheva situates these representations within their broader social, political, and national contexts, while also exploring their gendered dimensions. Throughout the study, she illuminates both the shared patterns and the distinctive features that characterize European and American perspectives on the Chicago Stockyards.*

Keywords: *Slaughterhouse, Chicago, literature, popular culture.*

Кристина Попова

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей,
Българска академия на науките

**Метафора на техническия напредък или на
безчовечното проливане на кръв? Чикагските
кланици в американската и европейската
култура**



Kroucheva, Katerina (2023). *Schlachthof und Kulturpoetik. Die Union Stockyards von Chicago in amerikanischer und europäischer Literatur, Wissenschaft und Populärkultur.* Wallstein-Verlag GmbH, ISBN 10: 3-8353-5293-8 / ISBN 13: 978-3-8353-5293-3, 428 S.

Kroucheva Katerina (2023). *Slaughterhouse and Cultural Poetics: The Union Stock Yards of Chicago in American and European Literature, Science, and Popular Culture;* Крушева, Катерина (2023). *Кланица и културна поетика. Чикагските кланици в американската и в европейската литература.*

Големите индустриални кланици в Чикаго, създадени в средата на 19 век, са закрити преди повече от 50 години, но общественото внимание към тях не е намаляло. Наслоилите се културни представи продължават да будят вълнение, защото препращат към фундаментални теми за човешката природа, за посегателството над живота, отговорността към животните и околния свят, за смисъла и посоката на техническия прогрес, за съдбата на многобройните емигранти и експлоатацията на техния труд и много други. Възпламеняващи се болезнени въпроси днес препращат към някогашните дебати, свързани с могъщото предприятие за индустриално убиване на животни и преработване и консервиране на месо.

Засилващият се напоследък интерес към историята на животните, който преодолява ограниченията на антропоцентричния поглед към миналото, също изисква да се осъзнае отново мястото на чикагските кланици в модерната култура. Черният дим от техния крематориум отдавна се е разнесъл от небето на Чикаго и макар днес да е останал само внушителният готически портал, те продължават да са един от символите на Америка и техническия прогрес,

като същевременно са туристическа атракция, една от забележителностите на града, негова своеобразна „Айфелова кула“.

За изминалите над 150 години многобройни европейски интелектуалци и общественици: Сара Бернар, Макс Вебер, Ръдиард Киплинг, Жорж Клемансо, Йохан Хьойзинха, Ерика и Клаус Ман, Сергей Есенин, Владимир Маяковски, Ъптон Синклер, Бертолт Брехт, Иля Еренбург, Ерих Кестнер и стотици други изтъкнати личности, посещават това прочуто място. Те вплитат неговия образ в преживяването на Америка и представата за напредъка и бъдещето, често съчетана с чувства на респект и възторг, но също и на разочарование и страх.

Книгата на Катерина Крушева *„Кланица и културна поезика. Чикагските кланици в американската и европейската литература, наука и популярна култура“* си поставя за цел да разкрие динамиката и противоречивостта на културните значения на Чикагските кланици. Книгата анализира огромен брой пътеписи, спомени, романи и други литературни произведения, както и многобройни визуални източници – фотографии, реклами, картички, пътеводители, комикси, създадени в продължение на повече от 150 години. Това е колосален труд, който обхваща културните проекции през няколко епохи, в различни литературни и културни пластове от писани текстове, визуални изкуства, научни трудове, при което Катерина Крушева изследва и социалния, политически и националния контекст и полово специфичните аспекти на тези произведения, като откроява както общите черти, така и спецификата на европейския и на американския поглед.

Авторката Катерина Крушева е преподавателка по немска филология и сравнително литературознание в университета Гьотинген. Завършила немска и славянска филология в София и Германия, тя започва научния си път с изследване на преводите на Гьоте на български език. Познанията ѝ както върху немската, така и върху източноевропейската литература, както и научните ѝ интереси към творчеството на Алеко Константинов я отвеждат към културните рецепции на САЩ. Подобно на интелектуалците на 19 и 20 век, тя се оказва завладяна от притегателната сила на многобройните текстове за кланиците в Чикаго, но те се превръщат в предизвикателство за анализ и ценни прозрения за културната история на Европа и Америка.

Във въведението „Спектакъл: кланицата като атракция и ме-

тафора“ Катерина Крушева подчертава, че говоренето за чикагската кланица рядко се ограничава със самата нея – почти винаги от нея се правят философски обобщения – за човека въобще, за войната, за Бог. Защо това е така? Тя си поставя за цел да разкрие фасциниращата сила на това място, както и отхвърлянето, предизвикано от възприятията на скотобойните и индустриалната преработка на животните: метафора на техническия напредък или метафора на безчовечното проливане на кръв? На нови възможности за по-евтина прехрана, модерна хигиена и защита на човешкото здраве или на безогледната експлоатация на евтиния емигрантски труд? Крушева открива, че ако хигиенният патос и организационно-техническите достижения на кланиците в Чикаго дефинират американското себепредставяне като нация на индустриалния капитализъм, за европейците те често са ужасяващ пример на противоестествена, естетически отвратителна и безчовечна система, на разрушен баланс между човек и природа и посегателство над божествения ред на света, както и на шокиращо с жестокостта си отношение към живите същества.

Катерина Крушева разкрива културния контекст в САЩ, в който се реализират самите индустриални кланици в Чикаго като модерно предприятие и се развива тяхната рецепция: идеалите на Прогресивната ера, вдъхновени от стремежа за реформи и обществена справедливост, напредъкът в образованието и ентузиазмът от техническите нововъведения. Това е изтъканата от противоречия страна на „Магьосникът от Оз“ (Лиман Франк Баум също живее по това време в Чикаго).

Книгата следва хронологически план, прецизно построен с оглед на проблемите и културно-политическите нагласи на разглежданите автори, което дава възможност на авторката да структурира огромното разнообразие от източници от различни жанрове, страни и епохи. Съпоставката на текстовете дава възможност на Катерина Крушева да открие развитията и промените във времето, точките на близост във възприятията, както и различията. Сполучлива идея е цитатите да се представят в оригинал на съответния език и в превод на немски, което наред с визуалния език обогатява изразните средства в книгата.

Европейската рецепция на чикагските кланици в края на 19 век включва авторите от Източна Европа като Алеко Константинов и Владимир Короленко, които подхождат към Америка от

гледна точка на „закъснението“ на своите общества. Въпреки желанието си да видят тук символа на прогреса обаче, те остават повече разочаровани и отвратени, а Алеко приключва посещението си полуприпаднал от ужаса пред страданията и гибелта на животните и силната воня вътре в предприятието.

Повратна точка както за американската, така и за европейската рецепция на кланиците в Чикаго е романът на Ъптон Синклер „Джунглата“ (1906), който подема социалните теми на Прогресивната ера и отнема акцента на обществения интерес върху труда и живота на хората в индустриалния чикагски район Пакингтаун. Авторката подробно анализира романа на Синклер като натуралистично описание на тежките условия в месопереработвателните фабрики. Главният герой е беден емигрант от Литва, който пристига в Америка с мечти за свобода и благоденствие, но губи оптимизма си сред мръсотията в цеха и мизерията на ниските работнически надници. Книгата има огромен резонанс и предизвиква законодателни реформи и засилване на хигиенния контрол. Синклер се превръща в един от основателите на разследващата журналистика – т. нар. *muckrakers* – „ровещите в калта“, които се стремят да предизвикат реформи и социална промяна. С това литературните текстове за чикагските кланици стават не само духовно преживяване, но и фактор на обществената динамика.

Катерина Крушева разкрива промените в културната рецепция на чикагските фабрики във времето след Първата световна война. Кръвопролитната война често е сравнявана със скотобойна. Дали следвоенното време е белязано от ново отношение към американското предприятие? Тук в центъра на авторовото внимание е левият сектор в Европа чрез произведенията на Бертолт Брехт, Ерика и Клаус Ман, както и критичният поглед на Ерих Кестнер. Това е времето на разوماгьосването на представите, при което повечето европейци препращат към критиката на капиталистическото общество като типично американско явление, опасен симптом на погрешна посока на развитие на света, като се съсредоточават върху усещането за криза на човешкото и загуба на човешкото достойнство.

Специално внимание в книгата е отделено на женската гледна точка към кланицата в Чикаго. Един от основополагащите американски митове е, че кланицата е място на сурова и брутална, но честна и другарска мъжественост, затова тя не е място за жени.

Жените не участват в умъртвяването на животните т. е. онова, което най-много вълнува посетителите, затова те слабо се появяват в описанията. Жените обаче присъстват като важен елемент на рекламната концепция на компанията – в нея те често са представяни като доволни клиентки на консервното производство. Всъщност те заемат най-нископлатените места и Ъптон Синклер им отрежда ролята на жертви. От условията на техния труд и живот се интересуват социоложките – първооснователки на социалната работа Софонизба Брекинридж и Едит Абът. Според Катерина Крушева констатациите на женствеността и мъжествеността съпровождат цялата история на рецепцията на тази индустрия. Чрез примера на Мари Гранден (*Една парижанка в Чикаго*, 1894) Катерина Крушева показва как французойката свързва преживяването си в Америка с проблема на женските права и прави сравнения с Европа. Тя признава отличната организация в предприятието, но е отвратена от условията на работа и хигиената.

Въпреки многобройните текстове и обилния визуален материал, книгата на Катерина Крушева не е своеобразен архив на културната рецепция на кланицата, а живо и вълнуващо пътешествие сред културния ландшафт на двата континента. Тя е забележително научно произведение, което съумява да разчете важните кодове на културната история на Европа и Америка с един неочакван и необичаен пример, но по убедителен начин. Нейният анализ прекраща символното пространство на чикагските кланици, както и географските, времеви и културни ограничения и изправя читателя пред въпросите за смисъла на прогреса, ценността на живота и бъдещето на света.

Днес националните граници в науката са до голяма степен изличени от много по-интензивната научна комуникация, от новите възможности на превода, от съвсем различните перспективи за пътуване, научен обмен, преподаване и научна работа на българските учени както в България, така и по света. И все пак има смисъл да се подчертае, че книгата на Катерина Крушева е сред най-добрите постижения на български хуманитарист отвъд националните граници, колкото и условни да са те.

¹ The research is within the ERC Project "Taming the European Leviathan: The Legacy of Post-War Medicine and the Common Good". The project has received funding from the European Research Council under the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme (Grant agreement No. 854503).